

“Zabitlər”in müharibə uşağı

“Ən gözəl ziyarətqah əsgərlərin məzarlarıdır”

“Bakı bayram əhval-ruhiyyəli bir səhərdir. Əsl möcüzədir. Buraya sonuncu gəlişimdən cəmi 5-6 il keçib, lakin Bakının siması tanınmayacaq dərəcədə dəyişib” deyən, bir neçə il bundan əvvəl paytaxtımızda da qastrol səfərinə olan SSRİ Xalq artisti Vasiliy Lanovoy 85 illiyini qeyd edir.

Kinosevərlərin “Zabitlər”, “Baharın on yeddi anı”, “Zolaqların səfəri”, “Kamal attestatı”, “Ağ yelkənlər”, “Üç müşketyor”, “Salam, doktor” və s. filmlərdən tanıdığımız məşhur aktyor Rusiya mətbuatına verdiyi müsahibədə daha çox uşaqlığından danışdı.

- Vasili Semyonoviç, siz müharibə dövrünün uşağı olubsunuz. Yəqin ki, dəhşətli günlər həmişə yaddaşıңызdadır...

- Mən 3 yaşım olana qədər Ukraynada yaşamışam. Valideynlərim bizi hər yay Moskvada yaşayan nənə-babamızın yanına dincəlməyə göndərirdi. İki bacımla mən 1941-ci il iyunun 20-də Moskvadan ayrıldıq. İki həftədən sonra valideynlərimiz yanımıza gəlməli idilər. İyunun 22-də səhər saat 5-də biz Abamelikova stansiyasında qatardan düşdük. Başımızın üzərində Odessanı bombalamaq istəyən yüzlərlə təyyarə uçurdu. Müharibə başladı. Mənim 7, kiçik bacımın 4, böyük bacımın isə 10 yaşı vardı. Valideynlərimiz nə bir ildən, nə də iki-üç ildən sonra yanımıza gələ bildilər. 1944-cü il aprelin 10-da Odessa düşməndən azad olundu. Həmin təyyarələr yenidən başımızın üzərindən Bessarabiya uçuşdular. Anam 1944-cü ilin may ayının sonlarında yanımıza qayıda bildi. Mən bacılarımla hər ikisini keçərək anamı stansiyada qarşılamağa qaçdım. Öküz arabasının üstündə iri gözlü, çox arıq bir qadın oturmuşdu. Mən onu tanımayıb yanından qaçıb getdim. Arabanın sahibi Dmitri arxamca qışqırıb “Vasilka, bu ki sənin anandır, hara qaçırsan?” deyəndən sonra qayıtdım. O mənə, mən də ona baxdım... Anamın o baxışı heç yadımdan çıxmır.

Valideynlərim müharibə vaxtı zavodda işləyirdilər. Onların hazırladığı “Molotov” kokteyli insanın əsəb sistemində zərərli idi, həmçinin əl-ayağın işləməsinə səbəb olurdu. Buna görə də, valideynlərimiz ömürləri boyu əlil olaraq qaldılar.

Müharibə ilə bağlı olan hər hadisə xırdalıqları ilə xatirimdədir. Müharibə bizi for-

arxasınca qaçmadıq”. Bax, o nəsəl də qaçmadı. Onlar dəhşətli müharibəyə üstün gələrək qələbə qazandı və vətəni xilas etdilər. Mən ona görə də, valideynlərimin portretlərini “Ölməz polk”da gəzdirirəm. Gücüm çatdıqca da gəzdirəcəyəm.

Bir il sonra “kartoçka”ları da ləğv etdilər. İstehsalatı işə saldılar. Misli görünməmiş hadisə idi... O zamanlar hamı vətənpərvər, dövlətpərəst idi. Onlar üçün şəxsi maraqlardan əvvəl dövlət gəlirdi. Biz hərbi nəslə, dövlətçiliyimiz, xilasımız, vətənin azadlığı üçün daim minnətdarıq. Burada ikitirəlik ola bilməz. Əlbəttə ki, alçaqlardan başqa... Əfsus ki, bu gün də belələri tapılır. Amma belələri rus nəsindən deyil.

- Müharibəni yaşayanların hamısı dəhşətli aclıqdan danışır...

- Təbii ki, həm acıq, həm də çox soyuq idi. Ukraynada elə qış olur ki, qar iki metr qədər yağır. 1942-ci ilin qışında da belə idi. Biz uşaqlar tualetə getmək üçün ayaqyalın

həyətə qaçır və tez də evə qayıdırdıq. Axı ayağımıza geyinməyə heç nə yox idi. Amma biz bir dəfə də olsun xəstələnmədik - nə qışda, nə payızda, nə də ki, yazda. Bunların hamısı ona görə idi ki, Natalya nənə və İvan baba bizi həmişə qarğıdalı sıyığı ilə saxlayırdı. Yeməyə başqa heç nə yox idi. Sıyıqın içinə sarımsaq qatardılar. O zaman bu, bütün xəstəliklərə qarşı yeganə dərman idi.

- Müharibədən sonrakı ən gözəl xatirəniz hansıdır?

dan olan başqa oğlan uşaqları Qırmızı Meydana qaçdıq - orada Azadlığın nümayişi gedirdi. Alman bayraqları küçələrə düşmüşdü. Kartoçkalar ləğv olunanda biz necə də xoşbəxt idik. Artıq çörək istədiyim qədər idi... Düzdür, müharibədən sonrakı illər onsuz da çətin idi - fırlıdaqçılıq, quldurluq baş alıb gedirdi... Hətta “Soyğunçu Peterburq” da o vaxtlarla müqayisə oluna bilməzdi!

- Boynunuzdakı çapıq yeri o vaxtdan qalıb?

- Çapıq müharibədən əvvəl yadığıdır. 3 yaşım olanda velosipedin valı ilə oynayırdım, onun kürəcini uddum. Xoşbəxtlikdən yaxınlıqda həkim vardı. O, tez boynumda dəlik açıb mənə xilas etdi. Demək olar ki, mənə o dünyadan qayıtdı. Oğlan uşaqları “elmi təcrübə” aparın olurlar. Hər dəfə Alah bilir nə edirlər... Ancaq müharibədən sonrakı quldur zamanədən mənə, özfealiyyətlə məşğul olmağım

manlar maşınları atıb qaçmırdılar, onları yandırırıldı... O səhnə gözümün qabağında. Mən həmin aprel gecəsini həmişə xatırlayıram. Kəndimizdə salınan düşərgədəki almanlardan biri, mənə üzərində nömrəsi olan bir kəməri bağışlamışdı. Bir neçə vaxtdan sonra başqa bir alman kəməri məndən almaq istədi. Mən vermək istəməyirdim, demək istəyirdim ki, bu, hədiyyədir. Bu zaman o, avtomat silahdan başımın üzərindən atəş açmağa başladı. Mən cəzafət etmək istəyirdim, çünki bərkdən güldürdüm. Mənim 7 yaşım var idi. Bu hadisədən sonra kəkələməyə başladım. Sonra bizim yerləri almanlar ruminlara verib getdilər. Elə o vaxtdan məktəb yaşım çatdı, ancaq yerli məktəbi rumin dilinə keçirdilər. Mən 3 il rumin dilində oxudum. Nəticədə rusca yazmağı bacarmadım. Təxliyədən sonra Moskvada məktəbə getməyə başladığım vaxtlarda bizə imla yazdırırdılar. Mən “çörək” sözünü yazarkən 3 səhv etmişdim - ona görə də mənə təzədən birinci sinfə oxumağa göndərdilər. Sonralar həmyaşıdlarıma çatmaqdan ötrü bir neçə dəfə bir sinifdən başqa sinfə adlamalı oldum. Amma məktəbi qızıl medalla bitirdim.

- Kəkələməkdən canınızı necə qurtardınız?

- 1944-cü ildə Moskvaya qayıtdım və anam mənə həkim yanına apardı. Həkim bütün günü ucadan Ukrayna mahnıları oxumağımı tapşırırdı. Mən də oxumağa başladım və bir ildən sonra kəkələməyimi keçib getdim.

- Hazırda kinoya çəkilirsiniz?

- Bu günlərdə bir serialın çəkilişləri bitib. Əslində bu, mənlilik deyil - mən heç vaxt seriala çəkilməyə razı olmuram. Amma biləndə ki, serial mühasirə haqqındadır, imtina edə bilmədim. Filmin süjeti heyranedicidir: “Sevgili olan oğlan və qız 12-13 yaşlarında - mühasirə zamanı bir-birini itirirlər. Budur, 30-40 il keçsə də, onlar bir-birini axtarırlar. Ancaq ahıl vaxtlarında görüşə bilirlər...”

- Ailəniz haqqında nə deyə bilərsiniz?

- Xoşbəxt yaşayırdıq - yoldaşım, iki oğlum, nəvələrim və itimiz. Yoldaşım İrina Kupçenko ilə 40 il-dən çoxdur ki, bir yerdə yaşayırdıq. Nəvəm Anyanın artıq 9 yaşı var. O, Arxangelskdə yaşayırdı, tətillərdə bizə qonaq gəlirdi. Onu teatra aparırıq, bu, elə zövqvericidir ki! Bir də evimizdə kiçik, sevimli itimiz var. Bir dəfə onu gəzməyə apardım. Qarşıdan sinəsi orden və medallarla dolu yaşlı bir kişi gəlirdi. Bizə baxıb sərt şəkildə “Nə üçün itin ağızlığı yoxdur?” dedi. Mən də bərkdən güldüm. Eşitdi m ki, arxamca “Allaha çox şükür, Lanovoyu güldürə bildim...” deyir.

- Yəqin ki, nəvəniz “Üç Müşketyor”a baxır?

- Nəvəm çəkildiyim bütün filmlərə baxır. Bu yaxınlarda mənə zəng vurub “Baba, televizorda yenə də “Zabitlər”i göstərdilər dedi. “Mən baxırdım, nəvəm isə ağlayırdı. Nə üçün nəvəm ağlayırdı axı, baba?” soruşdu. Burada nə başa sala bilərsən axı. “Sonra başa düşsən...” cavabını verə bildim.

**Rusiya mətbuatından tərcümə etdi
Təranə Məhərrəmov**

malaşdırdı. Bu, mənim həyatımın mühüm hissəsi olaraq qalıb. Ona görə də, mənim üçün gözəl poeziya - hərbi poeziyadır, yaxşı mahnılar da müharibəyə həsr olunanlarıdır. Ən gözəl ziyarətqah əsgərlərin məzarlarıdır. Hərbi nəsil ulu nəsilidir. “Belarus vağzalı” filmində bir mahnı var: “Biz şöhrət

- Belə xatirələr çoxdur... Odessanın xilasından sonra oğlan uşaqlarının yığılıb hərbi əşalonun damına dırmaşmağımız... Bir də anamla görüşümü xatırlayıram. Bu, möhtəşəm hiss idi. Radioda Levitanın “Təslim aktı imzalandı!” sözləri böyük qələbədən xəbər verirdi. O zaman mənim 11 yaşım vardı. İyunun 24-də mən və Kojuxov-

xilas etdi. Kojuxovda ZİL adlı mədəniyyət sarayı vardı. Dostumla bir dəfə ora getmişdik. Mark Tvenin “Tom Soyey” nağıl-tamaşası göstərilirdi. Tamaşa çox xoşuma gəlirdi. Dram dərnəyinin rəhbəri Sergey Lvoviç Şteynin yanına gəlib “Bizi də yazın” dedik. O vaxt 12-13 yaşımız vardı. Mən bu dərnəkdə 10-cu sinfi bitirənə kimi məşğul oldum.

- Siz gözəl fiziki formadasınız. Bunun üçün xüsusi reseptiniz var?

- Hər səhər 20 dəqiqə idman edirəm. Formanı saxlamaq peşəkardlıqdır. Hər gün geriye salto edirəm, hovuzda üzürəm və siqaret çəkmirəm. Əgər aktyor piylənmiş qabana dönmək istəmirsə, o, mütəmadi olaraq, idmanla məşğul olmalıdır. Bilirsinizmi, aktyor və aktrisalar kökəldiklərini görəndə necə əziyyət çəkirlər? Onlar başa düşürlər ki, belə vaxtlarda özlərini gözəl rollar almaqdan məhrum edirlər. Bunun üçün bəzilər qüvvə sərf edərək arıqlayırlar. Hətta hər dəfə sadəcə, qəhrəmanlıq göstərirlər ki, köklüyə müqavimət göstərsinlər. Belə insanlara təzim etmək lazımdır. Xoşbəxtlikdən mən özüm kökələməyə meyilli deyiləm. Bundan başqa, hər səhər səsimə qulaq asıram - axı aktyorun səsi onun əsas alətidir. Əgər bununla hər gün məşğul olmasan, nəticədə elə tələffüzə malik ola bilsən ki, doğma anan da danışğını başa düşməz!

- Yeri gəlmişkən, tələffüz barəsində... hansısa yaş həddinə qədər siz pəltək olubsunuz...

- Hə... bu, mənə müharibə vaxtı yarandı. Evakuasiya dörd il çəkdi. Almanların necə hücum etməsi yaxşı yadımdadır - onlar qar uçuqunu kimi digirlənir, üfufə qədər boşluğu doldururdular. 1944-cü ildə geri çəkildiklərini də xatırlayıram - kimisi maşında, kimisi qaçaraq... Aprel ayı idi. Hər tərəf palçıq idi, maşınlar batırdı. Amma al-